١٢ بەڵگە بۆ ئەو موسوڵمانانەی کە ١٢ ڕەبیعی یەکەم ناودەنێن مەولود وە ئاهەنگی تێدادەگێڕن

وەرگێڕانی بەدەستکاریەوە: زریان سەرچناری

پێشەکی و پێداچونەوەی: عەبدولڕەحمان حسێن پور

٢٠١٠

بسم الله الرحمن الرحيم

إنَّ الحَمْدَ للهِ نَحْمَدُهُ ونَسْتَعِينُهُ ونَسْتَغْفِرُهُ ونَعُوذُ باللهِ مِن شُرُورِ أنفُسِنا وسَيِّئاتِ أعْمَالِنا مَن يَهْدِهِ اللهُ فلا مُضِلَّ لَهُ ومَن يُضْلِلْ فَلا هَادِيَ لَهُ، وأشْهَدُ أن لاَّ إلَهَ إلاَّ اللهَ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وأشْهَدُ أن مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وصَحبِهِ.

تێنەفکرین و بیرنەکردنەوە وای لە موسوڵمانان کردووە کە بەبێ ترس لە لێپرسینەوەی خوای گەورە بیدعەت (واتە: شتە زیادکراوەکان بۆ دین) تێکەڵ بە دین بکەن، چونکە هەر موسوڵمانێك تۆزێ بیر لە یەکەمین ڕوکنی ئیسلام بکاتەوە زۆر بەباشی بۆی وەدەردەکەوێت کە هەروەکو چۆن شایەتیدان بە وشەی پیرۆزی(لَا إلَهَ إلاَّ اللهُ)هەیە و پێناسەی ئەهلی تەوحیدە، هەروەهاش ئیقرارکردن بە(أشْهَدُ أَن مُحَمَّداً رَسولُ اللهِ)گەورەترین بەڵێن و پەیمانە بۆ دورکەوتنەوە لە بیدعەت, چون هیچ کەس بە موسوڵمان ناژمێردرێت هەتا ئیقرار بە پێغەمبەرایەتی پێغەمبەر موحەممەد نەکاتﷺ وە بەو ئیقرارەش هەمو بیدعەتێکی لە خۆی قەدەغەکردووە، چونکە کاتێك کە ددانی بەوەدانا کە موحەممەدﷺ نێردراوی خوایە ئەبێ بزانێ کە پێغەمبەر موحەممەدﷺ لەلایەن خواوە جگە لە ئاینی پیرۆزی ئیسلام هیچی نەهێناوە و ئیسلامیش بە شەهادەتی قورئان کامڵ بووە و پێویستی بە کامڵکردن نییە، بەڵام بەداخەوە هەموڕۆژێك زیاتر لەڕۆژانی ڕابوردوو لەلایەن موسوڵمانانی نەشارەزاوە شتی تازەداهێنراوە و تێکەڵ بە دین کراوە و ئەکرێت. یەکێك لەو بیدعەتانە ئاهەنگ گێڕانە بە بۆنەی یادی لەدایکبونی پێغەمبەرمان موحەممەدﷺ, کە بەداخەوە لەناو موسوڵماناندا بەبەشێك لە دین چاوی لێ ئەکرێت.

سوپاس بۆ خوا کە زانایانی موسوڵمان هەر لە سەرەتای داهێنانی ئەم بیدعەتەوە تا ئێستا بەردەوام موسوڵمانانیان لەحەقیقەتی ئەم بیدعەتە ئاگادارکردۆتەوە.

ئەم نامیلکەی کە لەبەردەستانایە لەلایەن برای بەڕێز کاك زریان سەرچناریەوە وەرگێڕدراوە بۆ سەر زمانی کوردی لەگەڵ ئەوەدا کە زۆر کورتە بەڵام کۆمەڵە بەڵگەیەکی جوانی لەخۆگرتووە. هیوادارم کە خوای گەورە بیکات بەهۆی داچڵەکاندنی کۆمەڵێك لە موسوڵمانان.

بۆ زیاتر شارەزابون لەم بابەتە بگەڕێنەوە بۆ کتێبی:

" لێکۆڵینەوەیەکی بابەتی و زانستیانە دەربارەی:

حوکمی یادی مەولود خوێندنەوەو ئاهەنگ گێڕان
بە بۆنەی لەدایکبونی باشترینی پێغەمبەرانﷺ"

ئامادەکردنی مامۆستا: عەبدولغەفور عەبدوڵڵا ساڵح

وَصَلى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وصَحبِهِ.

عەبدولڕەحمان حسێن پور

یەکەمی ڕەبیعی یەکەمی ساڵی ١٤٣١ی کۆچی

بِسْمِ اللهِ الرحمنِ الرحيمِ

سەرەتا سوپاس و ستایش بۆ خودای جیهانەکان، وە درود و سەلام لەسەر پێغەمبەرمان **محمد** کە بەڕێزترین دروستکراوێتی، خوێنەرانی بەڕێز! ئەمە چەند(**بەڵگە**)یەکە بۆ ئەو موسوڵمانانەی کە بەبۆنەی لەدایکبونی باشترین پێغەمبەرەوەﷺ ئاهەنگ دەگێڕن، داواکارم لە خوای گەورە کە سودی لێببینن:

بەڵگەی یەکەم

١- پێغەمبەری خواﷺ بۆخۆشی ئەمری پێکراوە کە شوێن شەرعی الله بکەوێت :

لە ڕاستیدا خوای گەورە فەرمانی کردووە بە پێغەمبەرەکەیﷺ تەنها شوێن ئەو شەریعەتە بکەوێت کە خۆی بۆی ناردووە، وە بە هیچ جۆرێك نەکەوێتە شوێن ویست و بۆچونی خۆی یان هەواوهەوەسی کەسانی تر، وەك لە قورئانی پیرۆزدا پێی دەفەرموێت: ﴿ ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَى شَرِيعَةٍ مِنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴾[١]

واتا: دواجار ئەتۆمان خستە سەر ڕێگەوشوێنێک لەم ئایینە؛ شوێنی کەوە و شوێن ئارەزووی ئەو نەزانانە مەکەوە.

کەواتە بە پێی ئەم ئایەتەو چەندین ئایەتی تریش کە هاومانای ئەون، سەرجەم خواپەرستیەکان (تَوقیفي)ن، بەو واتایەی کە جێگەی چاکسازی تێدانابێتەوە و بەبیر و بۆچونی هیچ کەسێك دەستکاری ناکرێت، بەڵکو خواپەرستی پێویستە تەنها بە گوێرەی ئەو شەریعەتە بێت کە خوای گەورە خۆی بۆی داناوین، هەر بۆیە خوای گەورە لە چەندین شوێندا فەرمان دەکات تەنانەت بە پێغەمبەرەکەشیﷺ، کە شوێن شەریعەت و وەحی خوایی بکەوێت، ئەوەتا خوای گەورە دەفەرموێت: ئەی موحەممەد پێیان بڵێ: ﴿إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ﴾[٢]

واتا: من هەر ئەوەندەم لەسەرە پەیڕەوی ئەو فەرمانەبم کە پێم ڕادەگەیەندرێ.

لە ڕۆشنایی ئەم ئایەتانەوە سەرجەم زانایان بۆچونیان وایە کە پەرستنەکان دەبێت بە شێوەی (شوێن کەوتن) بن، نەك (داهێنان). واتا: (**الإتِّباع لا الإبْتِداع**)

---

١ الجاثية ١٨

٢ الاحقاف٩

بەڵگەی دووەم

٢- خوای گەورە ناردنی پێغەمبەرﷺ بە نیعمەت دادەنێت نەك لەدایكبوونی:

ئەگەر بە جوانی وردبینەوە لە قورئانی پیرۆز، دەبینین خوای گەورە بەندەكانی خۆی بەوە منەتبار كردووەكە پێغەمبەرێكی لە خۆیان بۆ ناردون، نەك منەتباریان بكات بە لەدایكبونەكەی. خوای گەورە دەفەرموێت: ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلالٍ مُبِينٍ﴾[١]

واتا: **باوەڕداران بەرمنەتی چاكەی خودان؛ كە یەكێك هەر لە خۆیانی ناردووە پێغەمبەریان بێ؛ نیشانەكانی خودایان بەسەردا دەخوێنێتەوە و بە پاكژی ڕایان دەگرێ و لە كتێب و كارزانیدا ڕایان دێنێ؛ كە دەپێشدا هیچیان لە هیچ نەدەزانی.**

بەڵگەی سێیەم

٣- پێشینە باشەكانمان ڕۆژی لەدایكبونی پێغەمبەریانﷺ بە ڕۆژێكی ئاسایی چاولێكردوە:

پێشینە چاكەكانمان(السلف الصالح) هەرگیز نەچون لە ڕۆژی لەدایكبونی پێغەمبەرداﷺ، خواپەرستی و كاری خێری تایبەتی ئەنجام بدەن، بەڵكو هەروەك ڕۆژە ئاساییەكانی تر تەماشایان كردووە، ئەگەر كارێكی وایان بكردایە ئەوا بێگومان پێمان دەگەیشت و لێیان نەدەشاردینەوە، هەمومان دەزانین كە پێشینەكانمان (ئەسحابە و شوێنكەوتوانیان) زیاترین خۆشەویستی و بەگەورەدانان و شوێن كەوتنیان هەبووە بۆ پێغەمبەرمانﷺ.

زانای پایە بەرز (أبو عبدالله الحفار المالكي "٨١١ك") دەفەرموێت: (وەك دەزانن كە ڕۆژی هەینی باشترین ڕۆژە لە هەفتەدا، وە باشترین خواپەرستیش كە لە ڕۆژدا ئەنجام بدرێت بەڕۆژو بونە، كەچی پێغەمبەرمانﷺ لێی قەدەغە كردوین كە ڕۆژانی هەینی بە ڕۆژوبین، ئەمەش بەڵگەی ئەوەیە كە نابێت هیچ پەرستنێك دابهێنین و پەیوەستی بكەین بەكات و شوێنێكی تایبەتیەوە ئەگەر لە شەرعدا نەهاتبێت، ئیتر هەر پەرستنێك لە شەرعدا نەهاتبوو نابێت لە خۆمانەوە ئەنجامی بدەین، چونكە كۆتایی ئەم ئوممەتە ناتوانن شتێكی وا بهێننە ئاراوە كە لە سەرەتاكەی باشتربێت... كەواتە (والخيرُ كُلُّهُ في إِتّباعِ السَّلَفِ الصّالِحِ) باشە و خێر لەوەدایە كە لە ڕێگەی پێشینە چاكەكانەوە بڕۆین.[٢]

---

[١] آل عمران:١٦٤

[٢] (المعيار المعرب ٧ / ٩٩)

بەڵگەی چوارەم

٤- بۆچی ڕۆژی دوانزەی ڕەبیعی یەکەم نەکرا بە سەرەتای ساڵی کۆچی؟

ئەگەر تەماشای زانستی خەلیفەی بەڕێز (عُمَری کوڕی خَطّاب) بکەینτ ئینجا تێدەگەین بۆچی کاتێك کە مێژوی ئیسلامی دەستنیشان کرد، هەستا کۆچ کردنی پێغەمبەری کرد بەسەرەتای مێژووﷺ، نەك لاسایی گاورەکان بکاتەوە و لەدایکبونی پێغەمبەرﷺ بکات بە سەرەتای مێژوی ئیسلام. چونکە کۆچ کردنەکەی سەرەتایەك بوو بۆ سەرکەوتنی دینەکەی، ئایا دەزانیت بۆچی ڕۆژی لەدایکبونی پێغەمبەری نەکرد بە سەرەتای مێژوی ئیسلامﷺ؟ لەبەر ئەوەی کە ڕاستییە پرواتاکان بخاتە پێش هەندێك بۆنەی لاوەکی یەوە.

بەڵگەی پێنجە

٥- یادکردنەوەی لەدایکبونی پێغەمبەرﷺ بیدعەتێکە کە شیعەکان دایان هێناوە.

موسوڵمانی خۆشەویست! بزانە یەکەم کەس کە ئاهەنگی مەولودی پێغەمبەریان داهێناﷺ، خەلیفە (فاطمية)کان بوون لە شاری قاهیرە کە لەسەدەی چوارەمی کۆچیدا بوو، نەك هەر بەتەنها لەدایکبونی پێغەمبەرمانﷺ، بەڵکو شەش یادیان داهێنا: لەدایکبونی پێغەمبەرﷺ، لەدایکبونی ئیمامی عەلی و فاطیمە و حەسەن و حسێنψ وە یادی لەدایکبونی خەلیفەی سەردەمی خۆیان، ئیتر ئەم بیدعەیە لە ناو موسوڵماناندا مایەوە تاکو (لأَفْضَلُ ابن أَمِيْر الجُيُوْش "٥١٥ك") بووە مایەی نەهێشتن و لەبیر بردنەوەی لە ناو خەڵکدا، تا ئەوکاتەی لە ساڵی (٥٢٤ك)دا دوبارە لەسەر دەستی فەرمانڕەوا("الحاكم بأمر الله" الخليفة الفاطمي حكم مصر من ٣٨٦ إلى ٤١١ هـ) تەشەنەی کردەوە، لە کاتێکدا خەریك بوو بەتەواوەتی لەبیر خەڵك بچێتەوە.

کەواتە بەگوێرەی ئەم مێژووە، ئوممەتی ئیسلام بە هیچ شێوەیەك یادی مەولودیان نەکردۆتەوە تاوەکو کاتی هاتنی دەسەڵاتی دەوڵەتی فاطمیەکان، جا ئایا ئەو (فاطمي)یانە کە شیعە مەزهەبیش بون، پێویست دەکات ئێمە شوێنیان بکەوین و لاساییان بکەینەوە، وە ئەوەی ئەوان دایان هێنا لەخۆمان و لە خەڵکیشی بکەین بە دین؟ یاخود ئەوەندە پیرۆز بکرێت، تاکو هەندێك لە موسوڵمانانی ئەمڕۆ دەڵێن شەوی لەدایکبونی پێغەمبەرﷺ لە شەوی **قەدریش** بەڕێزترە!

٦- بەڵگەیەكی ڕاست بەدەستەوە نییە لەسەر ئەوەی كـە پێغەمبـەری ئیسـلامﷺ لـە دوانـزەی ڕەبیعـی یەكەمدا لەدایك بوبێت:

ئاهەنگ گێڕی بەڕێز! ئایا دەزانیت كە مێژونووسان جیاوازیـان هەیـە لـە دەستنیشـان كردنـی ئـەو مانگەی كە پێغەمبەرمانی تێدا لەدایك بووەﷺ؟ هەنـدێكیان دەڵـێن لـەمانگی (**ڕەمـەزان**)دا لـەدایك بـووە، بەڵام زۆرینەیان لەسەر ئەو بۆچونەن كـە لـەمانگی (**ڕەبیعـی یەكـەم**)دا لـەدایك بوبێـت، پاشـان ئـەمانیش ناكۆكیان هەیە لەسەر دەست نیشان كردنی ڕۆژی لەدایكبونەكەی!.

بۆیە گوتراوە (٢)ی ڕەبیعی یەكەم لەدایك بووە ئەمەش گوتەی (إِبنُ عَبْد البَرّ)ە.

وە یان (٨)ی مانگ لەدایك بووە ئەم مێژووە (إبنُ حَزْم) بە صەحیحی داناوە و زۆربـەی ئـەهلی **حـەدیث** لەسەر ئەم بۆچونەن.

وە گوتراویشـە ڕۆژی (٩)ی مـانگ لـەدایك بـووە ئەمـەش (أبوالحْسَن ی نَدَوي) و (كَوثَري) بـە ڕاسـتیان داناوە، وە گوتراوە (١٢)ی مانگ لـەدایك بـووە، ئەمـەش (إبنُ إسْحاق) باسـی كـردووە، وە گوتراویشـە (١٧)ی مانگ یان (١٩)ی مانگ لەدایك بووە ... .

ئـەم جیاوازیـەش كـە شـەش بـەرواری جیـاوازە تـەنها بەڵگـەیە لەسـەر ئـەوەی كـە ئەسحابەكان سورنەبون لەسەر دەستنیشانكردنی بەرواری لەدایكبونی پێغەمبەر و گەیاندنی پێمانﷺ، جـا ئەگـەر ئـەو ڕۆژە ئاهەنگ و پەرستنی تایبەتی تیـا بكرایـە، ئـەوا زۆر بـەجوانی پێمـان دەگەیشـت بـەبێ جیـاوازی، وە لەدایكبونی پێغەمبەریانﷺ زۆر بەوردی دیاری دەكرد. چـونەكە دەبـوو بـە بەشـێك لەدینەكـەمان، وەكـو دیاری كردنی ڕۆژە پیرۆزەكانی تر.

سەیر لەوەدایە كە جارانیش هەندێك لە فەرمان ڕەواكانی (ئەربیل) واتا هەولێری ئێستـا، سـاڵێك لـە (٨) و ساڵێك لە (١٢) ی ڕەبیعی یەكەمدا ئاهەنگی مەولودیان دەگێڕا، چونكە خۆشیان دڵنیـا نـەبوون لـە ڕۆژی لەدایكبونەكەی.[١]

---

[١] بۆ زیاتر ئاشنابون بەم باسانە بڕوانە " إبْنُ خَلَكان ١ / ٤٣٧"

بەڵگەی حەوتەم

٧- پێغەمبەری خواﷺ لە ڕەبیعی یەکەمدا کۆچی دوایی کردووە ئەگەر یادکردنەوە شەرعی بێت ئەوا ئەو مانگە مانگی خۆشی و ئاهەنگە هەم مانگی دڵتەنگی و ماتەمە:

ئەگەر بڵێین باشە با وابێت (١٢)ی ڕەبیعی یەکەم لەدایکبونی پێغەمبەرمانەﷺ ئەوا کتومت ئەو مێژووە دەکات کە تیایدا وەفاتیشی کردووە (**ڕۆژی دووشەممە ١٢ ی ڕەبیعی یەکەم**)ئیتر دڵخۆشی و شادی و ئاهەنگ گێڕان لە پێشتر نییە لە خەفەت و بێ تاقەتی دەربڕین، لە ڕابوردوشدا زۆرێك لە زانایان موسوڵمانانیان لەم ڕاستیە ئاگادارکردۆتەوە، وەك ئیمامی(تَاجُ الدِّينِ الْفَاكِهَانِيّ "٧٣٤ ك")وە(ابْنُ الْحَاجِّ الْمَالِكِيّ " ٧٣٧ ك") خاوەنی کتێبی (الْمَدْخَل) کە دەفەرموێت:(زۆر زۆر جێگەی سەرسوڕمانە، کە موسوڵمانان لەم مانگەدا یادی لەدایك بوونی پێغەمبەرﷺ دەکەنەوە بە گۆرانی و خۆشی و شادی دەربڕین وەك لە پێشەوە باسمانکرد، چونکە لەڕاستیدا پێغەمبەری مەزنﷺ لە هەمان مانگدا وەفاتی کردووە و گەڕاوەتەوە بۆلای خوای خۆی، بە وەفاتکردنەکەشی ئوممەتی ئیسلام توشی ناخۆشی و ناڕەحەتیەکی وا گەورەبووە، کە هیچ مەینەتیەك بە ئەندازەی وەفات کردنەکەی کاریگەر نەبووە لەسەریان، بۆیە لەم مانگەدا پێویستە زیاتر فرمێسك بە چاوەکانماندا بێتە خوارەوە و دڵگران بین بە ڕوداوی وەفاتی پێغەمبەرمانﷺ کەچی تەماشا دەکەیت لەم مانگە پیرۆزەدا موسوڵمانان چۆن خۆشی و شادی دەردەبڕن و یاری و مەزاق دەکەن[1]).

بەڵگە هەشتەم

٨- ئاهەنگ گێڕان بۆ لەدایکبونی پێغەمبەرﷺ چاولێکەریە بۆ گاورەکان:

شتێك جێگای تێڕامانە، ئەویش ئەوەیە کە ئاهەنگی مەولودی پێغەمبەرﷺ زیاتر لەو وڵاتانەدا سەریهەڵداوە کە موسوڵمانان هاوسێ بوون لەگەڵ گاورەکاندا، بۆ نمونە سوریا و میصر، ئیتر چونکە گاورەکان ساڵانە ئاهەنگی یادی لەدایك بوونی (عیسا u) دەکەنەوە، یان ساڵانە لە ڕۆژی لەدایکبونی ئەندامانی خێزانەکانیان ئاهەنگ دەگێڕن، ئەمەش بوّتە هۆی خێرا بڵاوبونەوەی ئاهەنگی مەولود لە نێوان موسوڵمانانیشدا.

---

[1] (مدخل الشرع الشريف ٢ / ١٦). (وەرگێڕ: جا برای بەڕێزم هەرکەسمان بینیوە کە یادی لەدایکبونی بۆ منداڵ یان خۆشەویستانی خۆی کردبێت، ئەمە تەنها لە کاتێکدا بووە کە لە ژیاندا ماوە، بەڵام لە دوای مردنیان هەرگیز نەمانبینیوە یادی لەدایکبونی بۆ بکات، بەڵکو ساڵیادی کوچ کردن و یادی ماتە مینی بۆ گێڕاوە، دەی موسوڵمانان پەند وەرگرن!).

(مامۆستا عبد الرحمن/ مەبەست لەم قسەیە ئەوەیە کە خەڵکی وادەکەن نەك شەرعی و ڕەوا بێت، چونکە لەشەریعەتی خوادا ساڵیادی لەدایکبون و کۆچکردن هیچیان ڕێگە پێدراو نین..).

ئـەم بۆچـونەش(الحافظ مُحَمَّدُ شَمْسُ الدِّينِ السَّخَاوِي الشافعي "٩٠٢ك") پشـتگیری لێکـردووەو گوتویەتی:(وَإِذا كانَ أَهلُ الصّلِيبِ اتَّخَذوا لَيلةَ مَولِدَ نَبيِّهِمْ عِيدًا أَكْبَر، فَأَهْلُ الإِسْلامِ أَوْلى بِالتَّكرِيمِ وَأَجْدَرْ) ! !

واتا: ئەگەر خاچ پەرستەکان شەوی لەدایکبونی پێغەمبەرەکەیان کردووە بـەو ئاهەنگـە گەورەیـە، ئەوا موسوڵمانان لە پێشترن کە ئەو ڕێزە بنێن لە پێغەمبەرەکەیان.

ئـەم گوتەیەشـی لـە لایـەن (الْمُلَّا عَلِيٌّ الْقَارِيّ "١٠١٤ك")ەوە بەرپـەرچ دراوەتـەوە بـەوەی کە دەڵێت: (قُلْتُ: مِمّا يَرُدّ عَلَيهِ إنّا مَأمُورونَ بمُخالَفةِ أَهْلِ الكِتابِ.)

واتا: دەڵێم ئەوەی بەرپەرچی ئەم گوتەیەی پێ دەدرێتەوە ئەوەیـە کـە ئێمـە فـەرمانمان پێکراوە پێچەوانەی گاور و جولەکەکان بکەین.[1]

بەڵگەی نۆیەم

٩- ئاهەنگ گێڕان بۆ لەدایکبونی پێغەمبەرﷺ بەڵگەی خۆشەویستی پێغەمبەرﷺ نییە:

خۆشەویسـتی دەربـڕین بـۆ پێغەمبـەرﷺ بـە ئاهـەنگ گێـڕان نایەتـەدی، بـەڵکو بـە کـارکردن بـە سـوننەتەکانی دێتـەدی، وە پێشخسـتنی گوتـەکانی بەسـەر هـەموو گوتەیەکـدا و بەرپـەرچ نەدانـەوەی حەدیسەکانی، وە پێویسـتە ئـەوەیش بـزانین کـە پێغەمبـەرمانﷺ خـۆی و هاوەڵەکانیشـی دینـداریان بـە شێوەیەك کردووە کە ئاهەنگ گێڕان بە بۆنـەی یـادی لـەدایکبونی تێدانـەبووە، کەواتـە ئێمـەش هـەر ئـەو دینداریەمان بەسە کە پێغەمبەر و هاوەڵەکانی کردویانەﷺ.

وە کـەخوای گـەورە دەفـەرموێت: ﴿فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا﴾ یونس ٥٨ دڵخۆشـبوون بـە پێغەمبـەرﷺ پەیوەست نییە بە تەنها ڕۆژێکەوە، بەڵکو پێویسـتە موسـوڵمان لـە هـەموو سـاتێك لـە سـاتەکانی ژیانیـدا دڵخۆش بێت بە پێغەمبەرەکەیﷺ وە گوێڕایـەڵ بێـت بۆ فەرمانـەکانی و دورکەوێتـەوە لـەو شـتانەی کە نەهی لێکردووە، وە ملکەچ بێت بۆ سەرجەم یاسا و شەریعەتەکەی کە لەلایەن خوای گەورەوە هێنـاوێتی، کەواتە دڵخۆشی دەربڕین لە یەك ڕۆژدا کۆنابێتەوە، بەڵکو با هەوڵ بدەین هەموو ڕۆژێك سـوننەتێکی تـازە لەسوننەتەکانی فێربین و زیاتر پابەندی فەرمانەکانی بین و بەندایـەتی بـۆ خـوای گـەورە ئـەنجام بـدەین، هەتاکو بە پشتیوانی خوا لاوازیمان بگۆڕێت بە بەهێزی، وە زیاتر یاساکانی بیروباوەڕەکەمان و بنـەماکانی ئیسلام لە ناخماندا بچەسپێنین.

[1] المورد الروي في المولد النبوي/٢٩

بەڵگەی دەیەم

١٠- لە زۆربەی ئاهەنگ گێڕانەکاندا زیادەڕەوی لە مەدحی پێغەمبەردا ﷺ دەکرێت:

ئاهەنگ گێڕی بەڕێز، موسوڵمانی ئازیز! بۆ زانیاریت پێغەمبەرمان ﷺ دەفەرموێت: (**لاَ تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتْ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ فَقُولُوا عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ**.)[١]

واتا: من هەڵمەنێن وەك چۆن گاورەکان کوڕەکەی مەریەمیان هەڵنا، من بەندەیەکی خوام، تەنها پێم بڵێن بەندە و نێردراوی خوا.

بەڵام زۆربەی ئەو ئاهەنگی مەولود گێڕانە پڕن لە زیادەڕەوی و پیاهەڵدانی ناشەرعی بەسەر پێغەمبەردا ﷺ، تەنانەت هەندێك لەوانەی کە خۆشیان پشت گیری ئاهەنگی لەدایکبون دەکەن دانیان ناوە بەم ڕاستییەدا و دەڵێن کە جاری واهەیە گوتەکانیان دەگاتە پلەی کوفریش!

بەتایبەتی کاتێك ئەوانەی دەربارەی ئاهەنگی مەولود شت دەنووسن بەبێ ترس فەرمودە هەڵدەبەستن بەدەم پێغەمبەری خواوە ﷺ، بۆ پشتڕاست کردنەوەی ئەم گوتەیەمان ئەوەتا (**عبد الله الغماري**) کە یەکێکە لە گەورەکانیان لەم سەردەمەدا دەڵێت: (ئەو کتێبانەی کە دەربارەی مەولود نووسراون پڕن لە فەرمودەی هەڵبەستراو، کە ئەو فەرمودانە بونەتە بیروباوەڕێکی ڕاستەقینە لەلای زۆرینەی خەڵك، هیوادارم خوای گەورە یارمەتیم بدات بۆ نووسینی کتێبیك دەربارەی مەولودی پێغەمبەر ﷺ کە دوربێت لەدوو شت، **یەکەم**: فەرمودە درۆ و هەڵبەستراوەکان بەدەم پێغەمبەرەوە ﷺ، **دووەم**: هۆنینەوە و ڕێکخستنی نادروست و نابەجێ، وە مەبەستم لەوەیە کە پیاهەڵدانی بێ سنور نەخوازراوە، چونکە خوای گەورە دەفەرموێت: ﴿**لاتَغْلُوا فِي دِينِكُمْ**﴾(النساء ١٧١) واتا: زیادەڕەوی مەکەن لە دینەکەتاندا.

هەروەها مەدحکردنی پێغەمبەر ﷺ بە وەسفوسەنایەك کەتیایدا نەبێت ئەوا دەبێت بە هەڵبەستنی درۆ بۆی، کەواتە ئەو هەڕەشەیەی پێغەمبەر ﷺ دەیگرێتەوە کە دەفەرموێت: (**مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنْ النَّارِ**)[٢]

واتا: هەرکەس بە ئارەزوی خۆی درۆم بەدەمەوەبکات ئەوا با شوێنی خۆی خۆش بکات لە ناو ئاگری دۆزەخدا.

وە فەزڵ و باشەکانی پێغەمبەر ﷺ نابێت تێکەڵ بکرێت بە ڕیوایەتی لاواز و هاوشێوەکانیان، چونکە پەیوەندی بە خاوەنی شەریعەتەکەمان و پێغەمبەری ئوممەتەکەمانەوە هەیە ﷺ، کە هەر خۆی

---

[١] البخاري

[٢] مسلم.

درۆدانه پاڵی لێ حەرام کردوین و بە تاوانەگەورەکانی داناوە، تەنانەت (أَبُو مُحَمَّدی الْجُوَيْنِيُّ الشافعي باوکی ئیمامی حَرَمَين"٤٣٨ك") گوتویەتی هەرکەس درۆ بەدەم پێغەمبەری خواوەﷺ بکات پێی کافر دەبێت.

بۆیە ئەو کتێبانەی کە دەربارەی مەولود و ڕوداوی ئیسرا و میعراج نووسراون و پڕن لە زیادەڕەوی و شتی بێ بنەما پێویستە بسوتێنرێن، لەبەر ئەوەی نوسەر و خوێنەرانیشی نەسوتێنرێن لە ئاگری جەهەنەمدا، خوا پەنامان بدات[1].

ئیتر ئەوەش بووە بەباو لە ناوخەڵکدا کە ئاهەنگی مەولود کۆتای دەهێنن بە هەندێك دەستەواژەی داهێنراو و داوای یارمەتی و پەناگرتن پێی کە دەبنە شیرك و هاوەڵدانان بۆ خوای گەورە، ئێمەش دەڵێین: ولا حول ولا قوة إلا بالله .

بەڵگەی یازدەیەم

١١- ئاهەنگی یادکردنەوەی مەولود کۆمەڵێك خرا پەی لە خۆی گرتووە:

لە خراپەکانی ئاهەنگی مەولود کە بە داخەوە لەناو موسوڵمانانداباوە: ئەوانەی کە ئاهەنگی یادی مەولود دەگێڕن، بەو کەسانەی کە لەسوننەت تێگەیشتون و ئەو کارەناکەن دەڵێن: ئەمانە خۆشەویستیان نییە بۆ پێغەمبەرﷺ! ! ئەوەیان لەبیرنییە یان لەبیرخۆیانی دەبەنەوە کە خۆشویستنی پێغەمبەرﷺ بە شوێنکەوتنی دەبێت نەك بە داهێنانی شتی تازە بۆ دینەکەی، وە نەك بەو هەڵس و کەوتە سەیروسەمەرانەی کە لە ئاهەنگی یادی مەولوددا دەکرێت وەك: کوژانەوەی یان کەم کردنەوەی ڕۆشنایی و سەربادان و شان هەڵتەکاندن و سرود و گۆرانی و لەم بابەتانە ...

وەجگە لەوەش زیکر و ویردی هەڵبەستراو و چیرۆکی ناڕاست، بۆیە (الشيخ علي محفوظ الأزهري المصري الشافعي "١٣٦١ك") دەفەرموێت:(فِيها إِسرافٌ وتَبْذِيرٌ لِلأموالِ، وإِضاعة لِلأَوقاتِ فِيما لا فائِدَةَ مِنْهُ ولا خَير فِيه.)

واتا: لە ئاهەنگی مەولود گێڕاندا ئیسراف و پارە بە فیڕۆدانی تێدایە، وە کات کوشتنی تیایە بەشتی بێ سودو بێ خێرەوە[2].

وە ئەگەر وامان دانا کە ئاهەنگی مەولود (مُباح)یش بێت واتا: ڕێپێدراوبێت لە شەرعدا، ئەوا ئێمە یاسایەکی شەرعیمان هەیە کە دەفەرموێت: (المباح إذا أدّى إلى محرّم، فإنّه يحرم من باب سدّ الذرائعِ).

واتا: ئەو بابەتانەی کە لە شەرعدا موباح و ڕێپێدراون، ئەگەر بونەهۆیەك بۆ کەوتنەناو حەرامەوە ئەوا خۆشیان حەرام دەکرێن چونکە دەبنە هۆی کردنەوەی دەرگایەك لەسەر حەرام کراوەکان[1].

---

[1] من نقده لبردة البوصيري ص ٧٥

[2] الإبداع / ٣٢٤

بەڵگەی دوازدەیەم

١٢- هەموو موسوڵمانان تەنانەت ئاهەنگ گێڕەكانیش ئەو یادكردنەوەیە بە بیدعەت دائەنێن:

لە ڕاستی دا سەرجەم موسوڵمانان یەك ڕان لەسەر ئەوەی كە ئاهەنگ گێڕان بە بۆنـەی مـەولودەوە بیدعەیە، بەڵام لەوەدا جیاوازن كە ئایا بیدعەیەكی باشە یـان بیدعەیـەكی خراپـە! بۆیـە هەنـدێكیان وەك (ابن حجر والسیوطي والسخاوي) جگە لەوانیش، بە باشیان زانیوە، لەبەر بەدەستهێنانی هەنـدێك سـود و قازانج كە بەگومانی خۆیان دێتەدی!

بەڵام زانا لێكۆڵەرەوەكان لە كـۆن و نوێـدا، فـەتوای حـەرام بـونی ئاهـەنگی مـەولودیان داوە، بـەو بەڵگە شەرعیانەی كە لەزیانەكانی بیدعە و زیادكردنی شـت بـۆ دینەكـەمان ئاگادارمـان دەكەنـەوە، وەكـو زانراویشە جەژن و شادی دەربڕین تیایدا بەشێكە لە كاروباری ئایینی، بۆیە ئەو زانایانـە ڕێگریـان كـردووە لە كردنەوەی دەرگای خراپەیـەكی بەرجەسـتە و دیـار، نـەك چـاو بڕینـە سـودێكی نادیـار، چـونكە كـاڵای بەدەست هێنانی ئەو سودە نادیارە، كردەوەیەكـە كـە پێغەمبـەرﷺ هـاوەڵانی و شـوێن كـەوتوانیان لـە چەندین سەدەی سەرەتادا نەیان كردووە، وە هـەروەها پێغەمبـەرمانﷺ هـەرگیز جیـاوازی نـەكردووە لـە نێوانی بیدعەی باش و بیدعەی خراپ، بەڵكو فەرموویەتی: (إِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلالَةٌ) واتـا: بەڕاسـتی سـەرجەم بیدعەكان گومڕایین.

ئـیتر نـازانین چـۆن هەندێكـەس لەبـەر ڕای گشـتی بەرپەرچـی ئـەو فەرمودەیـەی پێغەمبـەرمانﷺ دەدەنەوە و دەڵێن وانییە هەندێك بیدعە گومڕایی نین!

بۆیە ئیمامی (مالِكی كوڕی أَنَس"١٧٩ك") فەرمویەتی: (مَنْ إِبْتَدَعَ فِي الإِسْلامِ بِدْعةً يَراها حَسَنَةً، فَقَدْ زَعَمَ أَنَّ مُحَمَّدًاﷺ خانَ الرِّسالَةَ !! لِأَنَّ اللهَ يَقُولُ **"الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ"** فما لَمْ يَكُنْ يومَئِذٍ دِينًا فَلا يَكُونُ اليَومَ دِينًا[٢]).

واتا: هەركەسێك بیدعەیەك بۆ ئەم ئیسلامە زیاد بكات و وابزانێت كە ئەو بیدعەیە باشە، ئـەوا پێـی وایە كە موحەممەدﷺ خیانەتی كـردووە لـە پەیامەكـەی خـوا، چـونكە خـوای گـەورە دەفـەرموێت: ﴿ وا لەمڕۆوە دینەكەتانم تەواو كرد﴾ بۆیە ئەوەی كە ئەوسا دین نەبوبێت، ئەمڕۆ نابێت بە دین بۆمان).

---

[١] **وەرگێڕ / وە كەخێرو قوربانی دەكەن لە بری ناوی(الله) لێهێنان دەڵێن: لـە ڕێـی خـوا و مـەولودی پێغەمبـەرﷺ، كـە ئەمـەش شـیرك و هاوەڵدانانێكی ئاشكرایە، ئیتر چۆن ئاهەنگی مەولود ڕێگە پێ دراوە كە ئەو هەموو خراپەیەی لەخۆ گرتووە.**

[٢] الاعتصام للشاطبي الاعتصام للشاطبي

هەندێك لەو زانایانەی کە فەتوای حەرامێتی ئاهەنگی مەولودیان داوە و بە بیدعەیان زانیوە:

١- شێخی ئیسلام(إِبنُ تَيْمِية"٧٢٨ك") ڕەحمەتی خوای لێبێت، لە کتێبی (إقتضاء الصراط المستقيم)دا دەڵێت: هەندێك لە خەڵك دایان هێناوە.

٢- ئیمام (أبوحفص تَاجُ الدِّينِ الْفَاكِهَانِيّ "٧٣٤ ك") ڕەحمەتی خوای لێبێت، گوتویەتی ئاهەنگی مەولود بیدعەیە و کتێبێکی سەربەخۆی دەربارەی حەرامێتی مەولود نوسیوە.

٣- ئیمامی(شاطبي"٧٩٠ك")ڕەحمەتی خوای لێبێت گوتویەتی: کە ئاهەنگی مەولودی پێغەمبەرﷺ بیدعەیە. لە کتێبی (الاعتصام) دا باسی هەندێك لە جۆرەکانی بیدعەی کردووە، وە ئاهەنگی یادی مەولودیشی بەیەکێك لە بیدعەکان ژماردووە، پاشان بە خراپی داناوە.

٤- زانای پایەبەرز(ابْنُ الْحَاجِّ الْمَالِكِيّ " ٧٣٧ ك") ڕەحمەتی خوای لێبێت، لە کتێبی(الْمَدخَل)دا ئاهەنگی مەولودی بە بیدعە ناوبردووە.

٥- بەڕێز ئیمامی(الشَوكاني"١٢٥٠ك") ڕەحمەتی خوای لێبێت، فەرمویەتی موسوڵمانان کۆڕان لەسەر ئەوەی کە خوێندنەوەی مەولود بیدعەیە.

٦- زانا (محمد عبد السلام خضر الشقيري) لە کتێبی (السنن والمبتدعات) دا دەڵێت: ئاهەنگ گێڕان بەو بۆنەیەوە بیدعەیەکی خراپە و گومڕاییە.

٧- زانای پایە بەرزی هیند(أبوطيب شمس الحق العظيم آبادي"١٣٢٩ك") گوتویەتی کە ئاهەنگی مەولود بیدعەیە.

٨- هەروەها مامۆستا بەڕێزەکەشی (بَشير الدين قِنَّوجِي) کە کتێبێکی سەربەخۆی لەو بارەیەوە نوسیوە بەناوی (غايةُ الكلامِ في إِبطالِ عملِ المولدِ والقيامِ) وە دەتوانیت تەماشای تێبینیەکانی بکەیت لەسەر فەرمودەی (مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ) کە لە(سُنَنْ الدّارَقُطني) نوسیوێتی.

٩- زانای پایەبەرز (أبو عبد الله محمد الحفار المالكي" ٨١١ك ") کە یەکێکە لە زانایانی وڵاتی مەغریب، دەفەرموێت: (شەوی مەولود پێشینە چاکەکانمان "کە مەبەستمان پێی ئەسحابە و تابیعینەکانە" تیایدا کۆ نەدەبونەوە بۆ خواپەرستی، وە هیچ پەرستنێکیان تیا ئەنجام نەداوە زیاتر لە شەوەکانی تر، چونکە پێغەمبەرﷺ هەرگیز لەوە بە گەورەتر دانانرێت کە لە شەرعدا هاتووە" ناخرێتە پلەو ڕێزی خوایەتیەوە" هەرچەندە بەگەورە زانینی پێغەمبەرﷺ یەکێکە لە هۆکارەکانی نزیك بونەوە لە خوا، بەڵام پێویستە تەنها بەو شێوازانە لە خوا نزیك ببینەوە کە لە شەرعدا هەیە و زیادەڕەوی تێدانەکەین...[1])

---

[1] المعيار المعرب ٧ / ٩٩

١٠- زانای کەم وێنەو فەرمودەناس (**محمد ناصر الدين الالباني**"١٤١٩ك") دەڵێت: پێویستە نەهی بکرێت لەو کارە و وازی لێبهێنرێت. وە دەفەرمویت باشترین یاد کرنەوەی لەدایکبونی پێغەمبەرﷺ بە ڕۆژو بونە لە ڕۆژانی دووشەممماندا.

١١- زانای پایەبەرزو موفتی ئوممەت (عبد العزيز بن عبدالله بن باز "١٤٢٠ك") دەڵێت: ئاهەنگ گێڕان بەبۆنەی یادی لەدایکبونی پێغەمبەر و هیچ کەسێکی ترەوە دروست نییە، چونکە بیدعەیە و پێغەمبەرﷺ نەیکردووە.

١٢- زانای پایەبەرز (مُحَمَّدُ بْنُ صَالِح العُثَيْمِين"١٤٢١ك") دەفەرمویت: هەندێك کەس (ئەوشەوە زیندو دەکەنەوە وەك خۆیان دەڵێن، لە بەر خۆشەویستی پێغەمبەرﷺ وە دەیانەوێت یادی پێغەمبەرﷺ بەرز ڕابگرن، ئێمەش پێیان دەڵێین: یاخوا بەخێربێن ئەگەر پێغەمبەرتانﷺ خۆش دەوێت، یاخوا بەخێربێن ئەگەر دەتانەوێ یادی پێغەمبەرﷺ بەرز ڕاگرن، بەلاّم لێرەدا پێوەرێکمان هەیە، کە ئەو پێوەرەش خودای (أَحْكَمُ الْحَاكِمِين) دایناوە، خۆشویستنی پێغەمبەرﷺ پێوەری تایبەتی خۆی هەیە، ئەویش ئەو فەرمایشتەی خوای گەورەیە کە دەفەرمویت:﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ ﴾

واتا: بێژە ئێوە ئەگەر خوداتان خۆش دەوێ، شوێن من کەون هەتا خوداش خۆشی بوێن.

جا ئەگەر مرۆڤ ڕاستگۆبێت لەو بانگەشەیەی کە دەیکات و دەڵێت خوا و پێغەمبەرەکەیم خۆش دەوێتﷺ، دەی با شوێنکەوتەی شەرعەکەی خوا بێت، وە شوێن کەوتەی ئەو دینە بێت کە پێغەمبەرﷺ هێناوێتی، ئیتر هەرکەس شوێن کەوتەی ئەو پێغەمبەرەﷺ نەبێت ئەوا بانگەشەکەی درۆیە، چونکە ئەو پێوەرە پێوەرێکی ڕاست و دروستە، باشە لێرەدا با تەماشا بکەین، ئاهەنگی شەوی لەدایکبونی پێغەمبەرﷺ کە داهێنراوێکە، ئایا لە شەرعی خوادا هاتووە؟ ئایا پێغەمبەرﷺ ئەنجامی داوە؟ ئایا خولەفای ڕاشیدین کردویانە؟ ئایا ئەسحابەکان و تابیعینەکان کردویانە؟ ئایا تابیعی تابیعیەکان کردویانە؟ وەڵامی ئەم پرسیارانەش هەمووی، بێگومان **نەخێرە !** وە هەرکەسێکیش بانگەشەی جگە لەمە دەکات دەبێت بەڵگەی شەرعی پێبێت: ﴿ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ [1]﴾. بەڵگەکانتان بێنن گەر ئێوە ڕاست دەکەن.

[1] البقرة ١١١

کۆتایی

لە کۆتایدا داواکارم لە خوای گەورە کە لەسەر نووسینی ئەم چەند بەڵگەیە پاداشتی خێرمان بداتەوە، وە سودمەندی بکات بۆ موسوڵمانان، چونکە نیەتمان تەنها سود گەیاندنە، وە هیچ ئومێدێکمان نیە جگە لە سۆز و بەزەیی خۆی، دەی خوایە تەنها خۆت وەڵامی داوکاریەکانمان بدەرەوە، وە کارەکانمان والێبکە کە تەنها لەبەر ڕەزامەندی خۆت بێت، خوایە گیان هەر خۆت هیدایەتدەرمانیت بۆ سەر **ڕێگای ڕاست**. وَآخِرُ دَعْوانا أَنْ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ .